

Τελικό συμπέρασμα. Η συγκεκριμένη μουσικοχορευτική παράδοση γεννήθηκε και αναπλάστηκε στο φυσικό και πολιτισμικό της περιβάλλον. Μέσα σ' αυτό διαμορφώθηκε, ο κατά περιοχές, ιδιόμορφος ελληνικός χαρακτήρας των Ελλήνων της Μακεδονίας.



Αρχαίος ελληνικός χορός.

Αρχαίος ελληνικός χορός.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Τα μουσικά όργανα που απαρτίζουν τη λαϊκή ορχήστρα είναι: κλαρίνο, κορνέτα, τρομπόνι, νταούλι και τύμπανο. Νταούλι και τύμπανο τις περισσότερες φορές παίζονται από τον ίδιο οργανοπαίκτη. Ο ρόλος του κάθε οργάνου είναι ο εξής: το κλαρίνο παίζει το κύριο θέμα της μελωδίας· η κορνέτα καλύπτει ορισμένα κενά στις αναπνοές του κλαρινίστα και τις μελωδικές ουρές, όπως λέγονται οι ατελείς και οι τελικές μελικές καταλήξεις· το τρομπόνι κρατά τον άχαρο ρόλο του ισοκράτη και τονίζει ρυθμικά τις τονικές μελωδικές μεταπτώσεις· το νταούλι κρούει απλώς τις θέσεις και τις άρσεις του μελωδικού μέτρου· το τύμπανο ποικίλλει το μετρικό σχήμα. Όλα αυτά τα χάλκινα με το κλαρίνο και τα κρουστά όργανα δεν α-

ποδίζουν την ελληνική φυσική κλίμακα, αλλά την ευρωπαϊκή συγκερασμένη. Το μόνο όργανο που ανταποκρίνεται σωστά στα διαστήματα είναι το λαϊκό κλαρίνο με το άπλωμα ή το σφίξιμο των χειλιών και με το διαδοχικό των δακτύλων άνοιγμα και κλείσιμο των τρυπών. Τούτο γίνεται σε λαϊκές ορχήστρες δημοτικής μουσικής με έγχορδα, βιολί, λαούτο, λύρα, κανονάκι, ούτι, ταμπούρι, κ.λ.π. Όμως στις μελωδίες της βορειοδυτικής Μακεδονίας αναγκαστικά το κλαρίνο υποχρεώνεται στο ν' ακολουθεί με όλα τα άλλα όργανα την ίδια συγκερασμένη κλίμακα. Γι' αυτό και όλα τα καθιστικά και τα χορευτικά τραγούδια της περιοχής, ακολουθούν τους λεγόμενους τρόπους, όπως έχουν καθιερωθεί.

2. Βλ. Παντ. Καβακόπουλος, «Τρία αρχέγονα μουσικοχορευτικά μοτίβα της Κρήτης», *Λαογραφία* 31 (1976-78) 255.

Pantelis Kavakopoulos

Musicological and ethnographical study of the folk dances of the Prefecture of Pella

The paper refers to the musicological and folklore research and recording of the folk dances from the urban areas of the Prefecture of Pella, namely Edessa, Palia Pella and the region of Almopia. It is focused on three representative dance melodies with the same rhythm: *Stankaina*, *Moustabeiko* and *When the beeches are in bloom*.

† Νικόλαος Α. Σιδηρόπουλος

Η ιστορία του Φιλοπροόδου Συλλόγου Εδέσσης «Ο Μέγας Αλέξανδρος»

Αξίζει, νομίζω, πριν αναφερθώ στην ιστορία του Συλλόγου «Μέγας Αλέξανδρος», να πω ότι η πόλη της Έδεσσας έχει μια λαμπρή παράδοση στη δημιουργία μορφωτικών συλλόγων. Συγκεκριμένα, κατά τον 19ο και τις αρχές του 20ού αιώνα είχαν ιδρυθεί στην πόλη μας οι εξής μορφωτικοί σύλλογοι:

1. Φιλόπτωχος Αδελφότης Νέων, 1862,
2. Φιλεκπαιδευτικός Σύλλογος Βοδενών «Μακεδονία», 1872-74,
3. Φιλόπτωχος Αδελφότης, 1903,
4. Μουσικός Όμιλος Εδέσσης, 1906,
5. Αναμορφωτικός Σύνδεσμος «Ελπίς», 1908,
6. Σύνδεσμος Δεσποινίδων Εδέσσης, 1914,
7. Φιλολογικός Σύλλογος «Νεότης» εν Εδέσση, 1916

Και τώρα στο θέμα μας, τη δημιουργία του «Μεγάλου Αλεξάνδρου».

Μοιάζει μ' ένα όμορφο παραμύθι το ξεκίνημα και η ζωή του ιστορικού πια Συλλόγου μας, που φέτος έκλεισε εβδομήντα πέντε χρόνια από την ίδρυσή του. Κι είναι πολύ δύσκολο να συντομώσει κανείς την ιστορία αυτού του λαμπρού πνευματικού ιδρύματος. Τι να πρωτοπεί κανείς και τι να παραλείπει! Οπωσδήποτε οι μεγάλοι που θα διαβάσουν αυτό το χρονικό θα πουν ότι αναφέρονται λίγα, ενώ οι νέοι μπορεί να θεωρήσουν υπερβολικά τα γραφόμενα.

Ήταν το έτος 1918 τότε που μια συντροφιά μαθητών της πέμπτης τάξης του Γυμνασίου Εδέσσης σκέφτηκε να ιδρύσει έναν σύλλογο, που αρχικά βαφτίστηκε με το όνομα «Μαθητική Ένωσις Εδέσσης «Η Αναγέννησις»». Την ιδέα τη συνέλαβε πρώτος ο Γεώργιος Βαταντζής, γιος του δασκάλου και κατόπιν Αρχιμανδρίτη Παπαβασιλείου Βαταντζή, που ήταν και εφημέριος της εκκλησίας των Αγίων Αναργύρων Εδέσσης 35 ολόκληρα χρόνια. Ύστερα από λίγο καιρό αυτός πρότεινε να ονομαστεί ο σύλλογος «Μέγας Αλέξανδρος». Δυστυχώς, η ζωή του υπέροχου εκείνου νέου ήταν πολύ σύντομη. Πέθανε σε ηλικία 18 χρόνων, μαθητής ακόμη.

Το πρώτο Διοικητικό Συμβούλιο, του οποίου υπάρχει μια παλιά φωτογραφία, το αποτελούσαν οι: 1) Γεώργιος Κύρτσος, Πρόεδρος, 2) Γεώργιος Βαταντζής, 3) Δημήτριος Βυζοβίτης, 4) Πέτρος Λάζιος και οι: 1) Θωμάς Βασιλειάδης από το Μοναστήρι, 2) Μάρκος Μαρκοβίτης από τη Νάουσα, 3) Γεώργιος Παπαθεοδώρου από την Μπάλια Μικράς Ασίας. Ιδρυτικά μέλη ήταν ακόμη οι: 1) Μιχάλης Παρίσης, 2) Θεαγένης Παρίσης, 3) Κωνσταντίνος Δίζας, 4) Πέτρος Δουμπόγιας, 5) Αναστάσιος Δουμπόγιας, 6) Ευάγγελος Πέτσος και 7) Ευάγγελος Δερβίσης.

Τα πρώτα τμήματα του Συλλόγου ήταν: 1) της μαντολινάτας, 2) του κλασικού αθλητισμού και 3) του ποδοσφαίρου.

Τον πυρήνα της μαντολινάτας τον αποτέλεσαν οι Αναστάσιος Δουμπόγιας, Πέτρος Δουμπόγιας, Δημήτριος Βυζοβίτης, Πέτρος Λάζιος, Γεώργιος Βαταντζής, Ευάγγελος Δερβίσης, Ευάγγελος Πέτσος, Μιχάλης Παρίσης, Βασίλης Σέμπης, Δημήτριος Βαβούρης, Αναστάσιος Βασδάρης, Κωνσταντίνος Δίζας, Ευάγγελος Καλλιγκατάσης, Χρήστος Καλλιτσάντης, Γεώργιος Γιαννάκης, Αναστάσιος Πέιτσης, Ευάγγελος Δούμος, Χρήστος Τσιορμπατζής, Δημήτριος Κωφού, Ιωάννης Αποστόλου, Δημήτριος Τσεπκεντζής και Άγγελος Ρητορίδης, που πρώτα ανήκε στον Σύλλογο «Ορφεύς». Όλοι αυτοί ήταν μαθητές του Γυμνασίου.

Αυτά τα γεμάτα φλόγα παιδιά ήταν και αυτοδίδακτα. Στην αρχή μόνο είχαν τη βοήθεια φίλων τους, που αποτελούσαν τη Φιλαρμονική της Φιλοπτώχου Αδελφότητας. Οι εμφανίσεις της μαντολινάτας ενθουσιάζουν τους Εδεσσαίους. Κατά την περίοδο 1920-1922 από καμιά τελετή ή σχολική γιορτή δεν έλειπε η μαντολινάτα, η οποία πήρε και τον τίτλο «Σύνδεσμος Μαθητικής μαντολινάτας Εδέσσης». Πολύ βοήθησε τους νεαρούς καλλιτέχνες ο Γυμνασιάρχης τους Δημήτριος Μισυρλής, που καταγόταν από τις Σέρρες. Τους παρακολουθούσε από κοντά, τους εμψύχωνε κι έδινε συχνά διαλέξεις.

Οι πρώτες συναυλίες τους δόθηκαν στον Σιδηροδρομικό Σταθμό Εδέσσης, στο 1ο Δημοτικό Σχολείο και στον Κήπο των Ανθέων (στον χώρο του σημερινού Διοικητηρίου). Διευθυντής της μαντολινάτας ήταν στην αρχή ο Πέτρος Λάζιος. Οι εκλογές για ανάδειξη Διοικητικού Συμβουλίου γίνονταν στο Γυμνάσιο, που στεγαζόταν απέναντι από τα σημερινά Δικαστήρια, στην πλατεία Ρεθυθιάδη. Η ψηφοφορία γίνονταν με σφαιρίδια, που ρίχνονταν σε πακέτα τσιγάρων... Δε γνωρίζουμε περισσότερες λεπτομέρειες για τη διαδικασία εκείνη.

Η φιλόμουση μαθητική συντροφιά κατάφερε να πετύχει από τη Νομαρχία παραχώρηση μιας εκτάσεως στην τοποθεσία Κιουπρί, για να τη διαμορφώσει σε γήπεδο ποδοσφαίρου. Όμως, τότε ο χώρος εκείνος ήταν γεμάτος έλη, δυσπρόσιτος, με χαντάκια και παραποτάμους, όπου οι Εδεσσαίες λευκαίνανε τα υφάσματα που έφτιαχναν στους αργαλειούς τους.

Τα παιδιά εργάστηκαν σκληρά ένα ολόκληρο καλοκαίρι, με ιεραποστολικό ζήλο. Ισοπέδωσαν όλες τις ανωμαλίες του εδάφους, έκοψαν τεράστια δέντρα και δημιούργησαν βορειότερα νέα κοίτη ποταμού, όπου διοχέτευσαν τα νερά. Στην κουφάλα ενός γεροπλάτανου, στην άκρη του γηπέδου, εφαρμόσανε μια πόρτα. Εκεί στεγάσανε τα Γραφεία και τα Αποδυτήρια του Αθλητικού Τμήματος.

Την 3η Μαρτίου 1922 ο Σύλλογος απέκτησε το επίσημο καταστατικό του. Σύμφωνα μ' αυτό η Μαθητική Ένωσις Εδέσσης "Η Αναγέννησις" μετονομαζόταν σε Φιλοπρόοδο Σύλλογο Νέων Εδέσσης, με τμήματα: αθλητικό, μουσικό και φιλολογικό. Μέσα σε λίγες μέρες γράφτηκαν στον Σύλλογο περίπου 30 νέα μέλη. Μετά από λίγο καιρό ο τίτλος του Συλλόγου άλλαξε πάλι και έγινε: Φιλοπρόοδος Σύλλογος Νέων Εδέσσης «Ο Μέγας Αλέξανδρος».

Η μαντολινάτα έδωσε συναυλία και στο 2ο Γυμνάσιο Θεσσαλονίκης. Για την εμφάνισή της εδώ, στον Κήπο των Ανθέων, γράφτηκαν και ειπώθηκαν πολλά ενθουσιαστικά σχόλια. Η εκτέλεση του προγράμματος, που περιλάμβανε ποτ - πουρί από το έργο *Πριγκίπισσα της Τσάρδας*, έκανε τους καθηγητές του Ωδείου Θεσσαλονίκης, προσκεκλημένους στην εκδήλωση, ν' ανέβουν στη σκηνή για να συγχαρούν θερμά τους νεαρούς καλλιτέχνες.

Ο Σύλλογος όμως στο ξεκίνημά του ήταν άστε-

γος. Τα γραφεία του ήταν φορητά, καθώς τ' αποτελούσαν συνήθως τα θρανία κάποιας αίθουσας του Γυμνασίου. Τα παιδιά ωστόσο είχαν μεγάλες φιλοδοξίες. Θέλανε ν' αποκτήσουν δική τους αίθουσα, ν' αγοράσουν μουσικά όργανα και πιάνο, βιβλία για τη δημιουργία Βιβλιοθήκης. Πήγαν στη Νομαρχία και στον Δήμο Έδεσσας, να ζητήσουν ενίσχυση. Ο τότε Δήμαρχος Αθανάσιος Φράγκος τους είπε ότι είναι μικροί και δεν έχει εγκριθεί ακόμη από το Πρωτοδικείο το καταστατικό του Συλλόγου τους. Έτσι, ο Δήμος δεν μπορούσε να δικαιολογήσει καμιά επιχορήγηση. Μετά από αυτό συνεδριάζουν τα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου και δραστηριοποιούνται. Μάλιστα, τότε ενισχύονται και με ορισμένους αποστράτους του Μικρασιατικού Πολέμου.

Την 25η Δεκεμβρίου 1922 πραγματοποιείται στο καφενείο Καλλιθέα (στο Βαρόσι) Γενική Συνέλευση και εκλέγεται Διοικητικό Συμβούλιο, σύμφωνα με το εγκεκριμένο πια καταστατικό. Πρόεδρος ήταν ο Γεώργιος Δώδος, Γενικός Γραμματέας ο Κωνσταντίνος Βυζοβίτης και μέλη: Ιωάννης Γιαννάκης, Αντώνιος Κωφού, Παρίσης Καλλιγάκης και άλλοι. Ίσως να ήταν και οι Μιχάλης Δώδος, Γεώργιος Κομπορόζος, Νικόλαος Φίστας και Λάζαρος Ρουσουλέντης.

Τον επόμενο χρόνο, το 1923, ο Σύλλογος αποκτά στέγη. Είναι το κτήριο που έχει και σήμερα, ένα τζαμί, το Χουνκιάρ Τζαμισί, δηλαδή αυτοκρατορικό τζαμί. Μάλιστα μια παράδοση λέει ότι αυτό ήταν κάποτε εκκλησία της αγίας Παρασκευής ή του αγίου Γεωργίου. Κατά τη διάρκεια του Α' Παγκοσμίου Πολέμου το κτήριο χρησιμοποιήθηκε σαν σταύλος αλόγων του Συμμαχικού Στρατού. Μετά φιλοξενήθηκαν σ' αυτό πρόσφυγες της Μικρασιατικής Καταστροφής.

Ο τότε Νομάρχης, εκτιμώντας τις προσπάθειες του Συλλόγου και βλέποντας τις ανάγκες του, μετέφερε αλλού τους πρόσφυγες και τους παραχώρησε το κτήριο. Μέσα σε λίγο διάστημα, με την προσωπική εργασία των μελών και το μεράκι τους, δημιουργήθηκε μια ωραία αίθουσα. Έτσι και η Έδεσσα απέκτησε νωρίς κινηματογράφο, που τότε ήταν βουβός.

Από το 1923 ο «Μέγας Αλέξανδρος» είναι ένας πνευματικός φάρος, ένας νέος Παρνασσός. Δημιουργούνται νέα τμήματα, πλουτίζεται η Βιβλιοθήκη του, αρχίζουν οι διαλέξεις. Το Μουσικό Τμήμα

το αναλαμβάνει ο Νίκος Ταυρίδης, καθηγητής γυμναστικής, με ιδιαίτερη επίδοση στη μουσική και με πολλές άλλες ικανότητες. Αυτός δημιούργησε και την Μπάντα του Οικοτροφείου Εδέσσης. Συνεργάστηκε με τη μαντολινάτα και ανέβασε στη σκηνή τα μουσικά έργα: *Πριγκίπισσα της Τσάρδας*, *Ριγολέτος*, *Τραβιάτα*, *Νόρμα Λουκρητία Βοργία*, *Λουτσία ντε λα Μερμούρ*, *Εύθυμη χήρα* και πολλά άλλα κλασικά και νεότερα έργα. Ακόμα και ο μεγάλος τραγουδιστής της όπερας Νίκος Μοσχονάς, που παρακολούθησε μια συναυλία, καταγοητεύθηκε.

Στη μαντολινάτα του Συλλόγου δίδαξε και ο μεγάλος δάσκαλος Αναστάσιος Τσικάρης, αυτός που είχε την ιδέα να γραφεί γύρω από την κεφαλή του Μεγάλου Αλεξάνδρου, ψηλά πάνω από την οθόνη του κινηματογράφου, η φράση: «Πέρασε φως σκορπίζοντας». Γενικά, οι δραστηριότητες του Συλλόγου εκείνη την εποχή αποτελούν σπουδαίο σταθμό στην πνευματική ζωή της πόλης.

Το 1923 ο Σύλλογος ιδρύει νέο τμήμα, της Νυκτερινής Σχολής, όπου, σε διάστημα 17 χρόνων, φοίτησαν 2.000 εργαζόμενα, φτωχά και απροστάτευτα παιδιά, για να πάρουν μια στοιχειώδη μόρφωση και να αποκτήσουν Απολυτήριο Δημοτικού Σχολείου. Η Νυκτερινή Σχολή σιγά - σιγά έγινε εξατάξια. Πολλοί έμαθαν γράμματα σ' αυτήν και αργότερα ευγνωμονούσαν τον Σύλλογο. Αναφέρεται και το όνομα ενός δασκάλου, του Ιωάννη Μυλωνά, που δίδαξε στη Σχολή πρόθυμα και χωρίς αμοιβή.

Από το 1924 ο «Μέγας Αλέξανδρος» γίνεται παράδειγμα για μίμηση στις γειτονικές πόλεις, που ιδρύονται αντίστοιχοι σύλλογοι.

Το 1926 διοργανώνει με επιτυχία πανεδεσσαϊκούς αθλητικούς αγώνες. Προπονητής στο αγώνισμα της διακοβολίας ήταν ο Ηρακλής Μάλλωσης, ένας εξαιρετικά φιλόμουσος άνθρωπος, λογοτέχνης και ζωγράφος, που αργότερα έζησε στην Αφρική και την Αθήνα, απ' όπου αλληλογραφούσε με τη διοίκηση του «Μ. Αλεξάνδρου» και μάθαινε τα νέα του Συλλόγου.

Η ποδοσφαιρική ομάδα του Συλλόγου γνώρισε επίσης μεγάλες δόξες. Οι ποδοσφαιριστές της, που φορούσαν φανέλες με μπλε και κίτρινο χρώμα, αγωνίστηκαν σ' όλες τις γύρω πόλεις: στη Νάουσα, τη Βέροια, τα Γιαννιτσά, το Αμύνταιο, τη Φλώρινα, την Κοζάνη, το Μοναστήρι, το Περγλέπ, τη

Θεσσαλονίκη. Η ακμή του ποδοσφαίρου σημειώνεται κατά την περίοδο προεδρίας του Γεωργίου Παναγιώτου. Μεγάλος ποδοσφαιριστής ήταν ο Στέφος Κωνσταντινίδης, που ήρθε στην Έδεσσα από την ομάδα της Κωνσταντινούπολης Σπορ Κλουμπ, όταν δε έφυγε από εδώ πήγε στην ΑΕΚ της Αθήνας.

Στον τομέα των διαλέξεων η προσφορά του Συλλόγου ήταν πολύ σημαντική. Εκλεκτοί ομιλητές τίμησαν το βήμα του «Μ. Αλεξάνδρου» και συνετέλεσαν πολύ στην πνευματική καλλιέργεια των κατοίκων της περιοχής. Τόσο, που η Έδεσσα με τον Σύλλογό της δεν είχε τίποτε να ζηλέψει από την πολιτιστική κίνηση των μεγαλουπόλεων.

Άριστα οργανωμένο ήταν για πολλά χρόνια το καλλιτεχνικό τμήμα, με τη μαντολινάτα και τη χορωδία του. Μάλιστα, κοντά στα άλλα μουσικά όργανα, υπήρχε και μια ρωσική μπαλαλάικα. Πρωτεργάτης ακάματος σ' όλον εκείνον τον καλλιτεχνικό οργανισμό ήταν ο Γεώργιος Κομπορόζος, ένας ταλαντούχος και χαρισματικός άνθρωπος. Ήταν σκηνοθέτης αξιόλογος και εξαιρετος σατιρικός ποιητής. Στους Εδεσσαίους θύμιζε τον Γεώργιο Σουρή, όταν τους διασκέδαζε διαβάζοντας τη σατιρική του εφημερίδα *Μασκαράς* στον αποκριάτικο χορό του συλλόγου. Ήταν ίσως το πιο πολυσύνθετο ταλέντο, το πιο σπινθηροβόλο πνεύμα στην εδεσσαϊκή κοινωνία εκείνης της εποχής.

Τα μουσικοθεατρικά έργα που ανεβάστηκαν τότε είναι: *Η τιμή*, *Η Σιά*, *Το Ξένο ψαμί*, *Η Αγνωστος*, *Η Μονάκριβη*, *Στέλλα Βιολάντη*, *Η Δράκαινα*, *Ο Καπετάν Γιακουμής*, *Τα Αρραβωνιάσματα*, *Επί του ατμοπλοίου...*

Μ' αυτές τις δραστηριότητες ο Φιλοπρόοδος Σύλλογος Νέων Εδέσσης «Ο Μέγας Αλέξανδρος» ένωθε το αγκάλισμα ολόκληρης της κοινωνίας της πόλεως, γι' αυτό αναγκάστηκε να οβήσει από τον τίτλο και τη σφραγίδα του τη λέξη «Νέων».

Ένας άλλος καλλιτέχνης που ξεχώρισε ήταν ο Δημήτριος Χατζηνίκος. Πρόσφερε πολλά στο Μουσικό Τμήμα, ιδιαίτερα με τη δημιουργία ορχήστρας με βιολιά. Άλλοι μουσικοί, που εργάστηκαν γόνιμα στον Σύλλογο, ήταν ο Βασίλης Βασιλάκης και ο Ερρίκος Τζινιόλι. Ανεκτίμητες υπηρεσίες πρόσφερε στον σύλλογο και ο Γεώργιος Παναγιώτου, που ήταν Πρόεδρος για πολλά χρόνια και συντόνιζε όλες τις δραστηριότητες.

Το 1930 ο «Μέγας Αλέξανδρος» αγοράζει το

γήπεδο, που στο μεταξύ το είχε μεταβάλει σε σύγχρονο γυμναστήριο. Το 1933 η Υπηρεσία Ανταλλαξίμων βγάξει σε δημοπρασία την αίθουσα του Συλλόγου. Μετά από πολλές συνεδριάσεις το Διοικητικό Συμβούλιο αποφασίζει να εκχωρήσει το Γυμναστήριό του στον Δήμο Έδεσσας, ο οποίος αναλάμβανε να του καταβάλει την πρώτη δόση για την εξαγορά της αίθουσας και την υπογραφή του συμβολαίου κυριότητας.

Μ' αυτόν τον τρόπο θα μπορούσε να χρησιμοποιείται και από τον Σύλλογο ο αθλητικός εκείνος χώρος στο Κιουπρί, όπου σήμερα έχουν γίνει το Κλειστό Γυμναστήριο και το Κολυμβητήριο. Έτσι απέκτησε τη δική του στέγη ο Σύλλογος. Χωρίς αυτήν ίσως να είχε διαλυθεί αργότερα.

Σε λίγο άρχισε να επισκευάζεται το κτήριο και να δημιουργούνται χώροι για όλα τα τμήματα. Στη φάση εκείνη ενίσχυσε τον Σύλλογο ο Δήμος Έδεσσας με χρήματα. Τότε βοήθησαν οικονομικά, τον «Μέγα Αλέξανδρο» πολλοί Έδεσσαίοι.

Οι ποικίλες δραστηριότητες σταματούν την 28ην Οκτωβρίου 1940, με την έναρξη του Ελληνοϊταλικού Πολέμου. Όμως, μετά τους πρώτους μήνες της γερμανικής κατοχής δύο άνθρωποι βοήθησαν τον Σύλλογο για να βάλει μπρος την εκπαιδευτική του μηχανή: Ο Μητροπολίτης Παντελεήμων και ο τότε Νομάρχης Γεώργιος Θεμελής. Εκείνα τα χρόνια δρούσε στην πόλη και η βουλγαρική προπαγάνδα, που ξεκινούσε από τα γραφεία της στρατιωτικής αποστολής στην Έδεσσα. Σκοπός της ήταν η κατάπνιξη της ελληνικής φωνής σ' αυτόν το χώρο.

Με τους δύο προστάτες του (Μητροπολίτη και Νομάρχη) ο «Μ. Αλέξανδρος», και παρά την αρχική άρνηση των Γερμανών, οργανώνει πάλι διαλέξεις και συναυλίες, αναζωογονεί το εθνικό φρόνημα των κατοίκων και καθιλώνει τα όργανα της βουλγαρικής προπαγάνδας.

Στις αρχές του 1942, όταν ήταν Πρόεδρος του Συλλόγου ο Λουκάς Παρίσης, το Διοικητικό Συμβούλιο ζήτησε να του επιτραπεί η οργάνωση γιορτής για την 25η Μαρτίου. Οι Γερμανοί δεν το δέχτηκαν. Τότε το Συμβούλιο ζήτησε άδεια για να γιορτάσει τα 20 χρόνια από την ίδρυσή του και το πέτυχε. Τα μέλη του Συλλόγου έκαναν μια εκδήλωση εκπληκτική. Εκτός από τα τραγούδια της χορωδίας, παρουσίασαν με εικόνες τα σπουδαιότερα μέρη από την πορεία του Μεγάλου Αλεξάνδρου.

Την παράσταση την παρακολούθησαν και Γερμανοί αξιωματικοί. Μάλιστα ένας Βιεννέζος αξιωματικός είχε συμπαθήσει τόσο πολύ τον Σύλλογο, ώστε παρακολουθούσε και τις πρόβες της χορωδίας.

Διευθυντής της χορωδίας ήταν τότε ο Χρήστος Σταματίου και μέλη της οι: Πέτρος Σεφερτζής, Κωνσταντίνος Τριανταφύλλου, αδελφοί Ταυρόπουλοι, Διονύσης Δημόζης, Δημήτριος Τσεπκεντζής, Κωνσταντίνος Παναγιώτου, Γεώργιος Βαρθέγκας, Αθανάσιος Κύρου, Άλκης Πανταζής, Λάμπρος Καρολίδης, Αναστάσιος Βαλταδώρος, Χάρης Πετσινάρης, Στράτος Δημητρακόπουλος, Γεώργιος Κοσίνης, Χρήστος Χρήστου, Πέτρος Μάσσας, Γεώργιος Φράγκος, Χρήστος Νέπκας, Κωνσταντίνος Πέσιος, Ευάγγελος Δεοβίσης, Ευάγγελος Δούμος, Αναστάσιος Βασδάρης, Δημήτριος Αλυμπάκης. Γυναίκες: Καλυψώ Νούσα, Αικατερίνη Κίτσου, Κυβέλη Ιωάννου, που έπαιζε και βιολί, και ορισμένες άλλες.

Τη χορωδία τη συνόδευε ορχήστρα με έγχορδα και πνευστά όργανα. Στο ρεπερτόριό της είχε κλασικά κομμάτια, Σούμπερτ, Βάγκνερ, Μπετόβεν, Μπαχ, Χέντελ, αλλά και ελληνικά έργα.

Εκείνη την εποχή, ένας δάσκαλος, ο Γεώργιος Νάστος, έγραψε ένα εμβατήριο για τον «Μέγα Αλέξανδρο», που το μελοποίησε ο διευθυντής της Χορωδίας Χρήστος Σταματίου. Τα λόγια του:

*Τη ζωή του κανείς μόλις νιώσει
εις τον τόπον αυτόν τον ιερό
Μεγαλέξανδρο πρώτα θ' ακούσει
που παλμό θα τ' ανάψει γιερό...*

Σ' εκείνες τις μαύρες μέρες της γερμανικής κατοχής, μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου πήγαν στη Θεσσαλονίκη (με τα γκαζοζέιν αυτοκίνητα της εποχής) ν' αγοράσουν με 300 οκάδες σιτάρι και 200 οκάδες καλαμπόκι δυο πιάνο για τις ανάγκες του Συλλόγου, που υπάρχουν ως σήμερα. Είναι εύκολο να φανταστεί κανείς τις θυσίες εκείνων των ανθρώπων για την παιδεία αυτού του τόπου.

Υπήρχε και μια καθηγήτρια Γυμναστικής, η Αικατερίνη Κίτσου, που δίδασκε ελληνικούς χορούς σε αγόρια και κορίτσια. Τα μαθήματα γίνονταν στην Πρακτική Σχολή που καταστράφηκε από πυρκαγιά το 1959. Μετά το μάθημα, για να ικανοποιήσει κάπως την πείνα των παιδιών, ο Σύλλογος πρόσφερε από ένα πιάτο κατσαμάκι, που το ετοίμαζε συχνά ο Θωμάς Γλάρης, ένας ωραίος τύ-

πος της Έδεσσας.

Σ' ένα ημερολόγιο του Συλλόγου για την περίοδο Ιουνίου 1942 - Ιουνίου 1943 αναφέρεται ότι, παράλληλα με άλλες εκδηλώσεις, πραγματοποιήθηκαν συνολικά δώδεκα διαλέξεις, με ομιλητές τους:

Μητροπολίτη Παντελεήμονα, Χρήστο Νικολαΐδη, Παναγιώτη Νάκο, Κωνσταντίνο Σιβένα, Γεώργιο Σιβένα, Γεώργιο Σαγιαξή, Κύριλλο Λαμπριανίδη ιεροκήρυκα, Νικόλαο Σέττα, Ιωάννη Στουγιαννάκη, Ιωάννη Αγγελούση, Αικ. Κίτσου, Βασίλειο Καρανίκα.

Χαρακτηριστικές για την εποχή είναι και οι δωρεές που έγιναν προς τον Σύλλογο:

1) Ο Γεώργιος Δώδος και ο αυτοκινητιστής Παύλος Τσομλεκτσόγλου ανέλαβαν τις δωρεάν μετακινήσεις από Θεσσαλονίκη στην Έδεσσα της καθηγήτριας του Ωδείου Ιωάννας Νεδέλκου (δαπάνη 200.000 δραχμών), που δίδασκε στο Μουσικό Τμήμα του Συλλόγου.

2) Ο Γενικός Διοικητής Μακεδονίας 1.000.000 δρχ.

3) Ο Νομάρχης Καστοριάς 50.000 δρχ.

4) Ο Νομάρχης Φλωρίνης 100 οκάδες κρεμμύδια.

5) Ο Έπαρχος Βοΐου 50 οκάδες κάστανα.

6) Ο Πέτρος Σεφερτζής 100.000 δραχμές.

7) Το Εργοστάσιο Τσίτση 60 υάρδες ύφασμα κάμποτ.

8) Το Εργοστάσιο «Εστία» 40 υάρδες κάμποτ.

Από τα μέσα του 1943 ως το 1945, λόγω της καταστάσεως, σταματούν όλες οι δραστηριότητες. Κατόπιν ξαναβρίσκει ο Σύλλογος τον δρόμο του. Οργανώνει πάλι διαλέξεις, συγκροτεί μαντολινάτες και χορωδία με μαέστρους τον Χρήστο Βέσσα και τον Χρήστο Χρήστου.

Οι δυο αυτοί Έδεσσαίοι μουσικοί ανασυγκροτούν και τη μαντολινάτα. Διδάσκουν μαντολίνο σε ομάδες νεαρών, κυρίως μαθητών, σε μια παλιά αίθουσα του πυροσβεστικού, όπου σήμερα έχει επεκταθεί το κτήριο του ΟΤΕ. Αξιέπαινοι οι δάσκαλοι και όλα τα παιδιά, γιατί εργάζονταν κάτω από συνθήκες άθλιες. Μάλιστα, ο Σύλλογος, θέλοντας να προσφέρει κάτι στους νεαρούς του Μουσικού Τμήματος, τους μοίρασε ταυτότητες με σφραγίδα του «Μεγάλου Αλεξάνδρου» με τις οποίες έμπαιναν ελεύθερα στον κινηματογράφο.

Μεγάλη βοήθεια στον τομέα της μουσικής πρό-

σφερε για πολλά χρόνια και ο συμπολίτης μας Γιώργος Βαρθέγκας, ένας καλός τραγουδιστής, με γνώσεις πάνω σε θέματα της χορωδιακής μουσικής. Μεγάλα φωνητικά ταλέντα του Συλλόγου, αληθινά αηδόνια, ήταν ο Νάκης Στεφανίδης, ο Χρήστος Στεφανίδης, ο Χρήστος Νέπκας και ο Πέτρος Παρασκευάς. Ισάξιος μ' αυτούς ήταν κι ο αλησμόνητος τραγουδιστής, που μας έφυγε φρέτος, Θεόδωρος Λιάκος. Είχε μια υπέροχη φωνή και τραγούδησε πριν από μερικά χρόνια στην Όπερα της Θεσσαλονίκης, στο έργο *Μαγεμένος Αυλός* του Μότσαρτ.

Κατά τα πρώτα μεταπολεμικά χρόνια γνώρισε ακμή και το Τμήμα των διαλέξεων. Κάθε φθινόπωρο ο αείμνηστος Μητροπολίτης Παντελεήμων εγκαινίαζε με ομιλία του την περίοδο των διαλέξεων. Ο κόσμος τις Κυριακές έβγαινε από τις εκκλησίες και πήγαινε στην αίθουσα του «Μ. Αλεξάνδρου» ν' ακούσει έναν ομιλητή. Μάλιστα, εκείνα τα χρόνια, ο Σύλλογος είχε και μιμητές. Άλλα σωματεία οργάνωναν ομιλία την ίδια ημέρα και ώρα στον κινηματογράφο «Βέρμιον». Είχαμε δηλαδή οργασμό στον χώρο της επιμόρφωσης εκείνα τα χρόνια. Γέμιζαν από κόσμο οι αίθουσες και αρκετοί μένανε έξω και άκουγαν τον ομιλητή από τα μεγάφωνα.

Ταυτόχρονα οργανώθηκε η Βιβλιοθήκη, που ήταν και παραμένει η μοναδική δημόσια Βιβλιοθήκη στην πόλη μας. Η λειτουργία της κάλυψε το κενό μιας Δημοτικής Βιβλιοθήκης, που λειτούργησε στα χρόνια της γερμανικής κατοχής με διευθυντή τον φιλόλογο καθηγητή και αρχαιολόγο Ιωάννη Χαρίτο, και ύστερα έκλεισε.

Σιγά - σιγά, όμως, ο Σύλλογος αναπτύσσοντας τα τμήματά του και δημιουργώντας νέα, έβλεπε ότι δε χωράει στο παλιό κτήριο. Μέσα σ' ένα μικρό γραφείο βόλευε το αρχείο του Συλλόγου και τη μικρή Βιβλιοθήκη του. Το νοίκι που εισέπραττε από τον κινηματογράφο ήταν ελάχιστο βάσει του ενοικιοστασίου της εποχής εκείνης. Γι' αυτό τα Διοικητικά Συμβούλια έκαναν μακροχρόνιους δικαστικούς αγώνες για να αποδεσμεύουν την αίθουσα.

Τέλος, το 1962 κερδίζει ο Σύλλογος και παραχωρεί την αίθουσα, με αξιοπρεπές νοίκι, στον Κωνσταντίνο Συργιάννη. Ο νέος αυτός επιχειρηματίας του κινηματογράφου συνεργάζεται με το Συμβούλιο και κατανοεί τα προβλήματά του. Κά-

νει και άτοκο δάνειο στο Σύλλογο έναντι του ενοικίου. Έτσι, επισκευάζεται η αίθουσα, μεγαλώνει η σκηνή, κάτω από την οποία δημιουργούνται 4 μικρά μαγαζιά για να ανακουφιστεί οικονομικά ο Σύλλογος. Βέβαια, όλες οι μετατροπές αυτές στο παλιό τζαμί δεν βελτίωσαν εξωτερικά τη μορφή του κτηρίου, αλλά δε μπορούσε να γίνει τίποτε καλύτερο.

Στην αρχή της δεκαετίας του 1960, με πρόεδρο τον συμπολίτη μας, γιατρό Γεώργιο Σαγιαξή, αφού πια είχε λύσει το πρόβλημα της Στέγης, ο Σύλλογος αρχίζει να νιώθει πιο δυνατός. Το 1965 χτίζει πάνω από το καπνιστήριο του κινηματογράφου μια αίθουσα Βιβλιοθήκης, όπου στεγάζει και τα γραφεία του. Δημιουργείται νέος χώρος για περισσότερα βιβλία αλλά και για μελέτη. Πιο τακτικοί επισκέπτες της Βιβλιοθήκης ήταν οι μαθητές των Δημοτικών και των Γυμνασίων. Ακολούθησαν και σημαντικές δωρεές βιβλίων από φίλους του Συλλόγου.

Οι σπουδαιότερες δωρεές βιβλίων σε διάστημα 15 χρόνων ήταν:

1) Από τον Γεώργιο Κύρτση, πρώτο Πρόεδρο του Συλλόγου, μια εγκυκλοπαίδεια του «Παπύρου».

2) Από τον Δημήτριο Βαβούρη μια μεγάλη σειρά αρχαίων Ελλήνων κλασικών.

3) Από τον Γεώργιο Κοιμώπουλο μια σειρά από ιστορικά βιβλία και κείμενα αρχαίων Ελλήνων συγγραφέων.

4) Από τον Γεώργιο Νάκο 326 βιβλία.

5) Από τον Κωνσταντίνο Σιβένα, τέως Πρόεδρο του Συλλόγου, μια ολόκληρη Βιβλιοθήκη με δύο εγκυκλοπαίδειες και ξύλινο έπιπλο.

6) Από τον Πέτρο Δουμπόγια, εφέτη, μια μεγάλη σειρά νομικών βιβλίων, μαζί με έπιπλο βιβλιοθήκης.

7) Από την Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών πολλά ιστορικά βιβλία μεγάλης αξίας. Ιδιαίτερα βοήθησε τον Σύλλογο ο Πρόεδρος της Εταιρείας κ. Κωνσταντίνος Βαβούσκος, καθηγητής Πανεπιστημίου, φανατικός φίλος της Έδεσσας και από τους πρωτεργάτες του αγώνα για τη σωτηρία των καταρρακτών.

Το 1966 ο Σύλλογος, με την υλική βοήθεια και τη συμπαράσταση του τότε Νομάρχη Στυλιανού Σκανδάλη, δημιούργησε κάτι πρωτότυπο. Μια μπαντίνα από 35 κορίτσια που έπαιζαν μελώντι-

κες και φορούσαν ειδικά σχεδιασμένες, πολύ εντυπωσιακές στολές. Μαέστρος της ήταν ο μουσικός της II Μεραρχίας Γεώργιος Κουντουράς. Οι εμφανίσεις της εδεσσαϊκής μπαντίνας έκαναν μεγάλη αίσθηση όχι μόνο στην πόλη της Έδεσσας, αλλά και στη Θεσσαλονίκη, και όπου εμφανίστηκε. Ακόμη και περιοδικά της Αθήνας πρόβαλαν το συγκρότημα του «Μεγάλου Αλεξάνδρου».

Ο Σύλλογος το 1966 απόκτησε και Χορευτικό Συγκρότημα. Σ' αυτό δίδαξαν πανελλήνιους και τοπικούς χορούς οι καθηγητές της γυμναστικής: Ευαγγελία Τσεπκεντζή, Όλγα Καρουφύλλη, Χριστίνα Ματάκη και Πέτρος Μαγκούτης. Το έργο τους συνεχίζει η Εδεσσαία Στέλλα Δέλιου - Συμεωνίδου, που δημιούργησε παράλληλα κι ένα ωραίο παιδικό συγκρότημα. Οι χορευτές μας έκαναν εμφανίσεις σε πολλά χωριά του νομού μας, σε γιορτές της Πέλλας, των Γιαννιτών, της Άρτισσας, της Σκύδρας, της Φλώρινας, της Βέροιας, σε χωριά της Κοζάνης και του Κιλκίς. Μια χρονιά έκαναν περιοδεία στην Κρήτη και το 1981 χόρευαν σε 4 πόλεις της Γαλλίας, μετά από πρόσκλησή τους: στην Τουλών, το Λαβαντού, το Καρκεράν και τη Βοκρεσόν (προάστιο του Παρισιού). Το Συγκρότημα συνόδεψε στη Γαλλία η λαϊκή ορχήστρα του Διονύση Μπουλγούρη, του γνωστού μας και ανεπανάληπτου Νύση.

Σε συνεργασία με τον Σύλλογο «Πυρσός» της Νάουσας οργανώθηκαν χορευτικές βραδιές με ξένα φολκλορικά μπαλέτα, στην Έδεσσα και τη Νάουσα. Τα συγκροτήματα προέρχονταν από τη Γαλλία, Βουλγαρία, Ρουμανία, Πολωνία και Ουγγαρία και εμφανίστηκαν το 1976, το 1977 και 1981, τους καλοκαιρινούς μήνες στο στάδιο.

Δημιουργήθηκε Τμήμα Ζωγραφικής σε μια υπόγεια αίθουσα του Συλλόγου, όπου από το 1976 ο δάσκαλος ζωγραφικής Στέλιος Μασουίδης διδάσκει σε μαθητές και μεγάλους και κάθε χρόνο οργανώνει εκθέσεις με έργα των μαθητών του. Ο κ. Μασουίδης φιλοτέχνησε για λογαριασμό του Συλλόγου ένα μνημείο για τον άγνωστο παπά και δάσκαλο χρησιμοποιώντας κυρίως ακατέργαστες κροκάλες. Πρόκειται για ένα ωραίο και συμβολικό σύμπλεγμα, που είναι στημένο σε μια πλαγιά κάτω από το περίπτερο του ΦΟΕ κοντά στο δημόσιο δρόμο προς την Αριδαία. Το έργο κατασκευάστηκε το 1976 με εισφορές των μελών του Συλλόγου και φίλων του.

Ακόμη, το έτος 1976 αποκτά και πάλι Μουσικό Τμήμα με δάσκαλο τον κ. Νικόλαο Χατζηγιάννου που δίδαξε κυρίως πιάνο. Αυτό το τμήμα ήταν μεγάλο απόκτημα για τον Σύλλογο και την Έδεσσα. Πολλά παιδιά της πόλης μας έμαθαν πιάνο, ακορντεόν, αρμόνιο, κιθάρα και μελώντικα. Πολλές είναι και οι συναυλίες που έδωσε το μουσικό τμήμα στην Έδεσσα και σε γειτονικές πόλεις. Μετά από έξι χρόνια περίπου το μουσικό τμήμα γίνεται παράρτημα του Μακεδονικού Ωδείου Θεσσαλονίκης.

Το 1976 δημιουργήθηκε ακόμη και το Λαογραφικό Μουσείο μας, που στεγάζεται στο παλιό σπίτι του Κωνσταντίνου Σιβένα. Εκεί έχουν συγκεντρωθεί παραδοσιακές στολές της περιοχής, παλιά βιβλία, χειρόγραφα, εργαλεία, σκεύη και έπιπλα.

Εκείνη την περίοδο στους κόλπους του «Μεγάλου Αλεξάνδρου» γεννήθηκε μια θεατρική ομάδα, που σύντομα έγινε ανεξάρτητη και πήρε την ονομασία «Εδεσσαϊκό Θέατρο».

Το σκακιστικό τμήμα του Συλλόγου ξεκίνησε το 1972 και πραγματοποίησε πολλές συναντήσεις με πολλούς συλλόγους. Αρκετοί είναι οι Εδεσσαίοι, κυρίως μαθητές, που έγιναν μέλη του σκακιστικού τμήματος.

Από το 1972 άρχισε να αναπτύσσεται το Τμήμα Εκδόσεων του Συλλόγου. Κυκλοφόρησαν πρώτα δώδεκα τεύχη του περιοδικού *Εδεσσαϊκά Χρονικά*, με ιστορικά και λαογραφικά θέματα της περιοχής μας.

Ο Σύλλογος έχει εκδώσει και τα βιβλία:

1. Ε. Ι. Μαυρουδή, *Ο Μακεδονικός αγών*.

2. Α. Γιομπλάκη, *Ο εκ Γραμματικού Φιλικός, Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Χρυσάνθος*.

3. Δημ. Βυζοβίτη, *Αγγελής Γάτσος, ο Εδεσσαίος αγωνιστής του '21*.

4. Κ. Γ. Σταλίδη, *Οι συντεχνίες και τα επαγγέλματα στην Έδεσσα την περίοδο της Τουρκοκρατίας, Η Αγία Τριάδα Έδεσσας, Κώδιξ ο το πρώτον συσταθείς, Κάπως έτσι, παραδόσεις*.

Ανάτυπα από το περιοδικό *Εδεσσαϊκά Χρονικά*:

Κ. Γ. Σταλίδη: 1) "Ο Φιλεκπαιδευτικός Όμιλος Βοδενών", 2) "Μία εδεσσαϊκή διαθήκη του 1874", 3) "Δημήτριος Τρούπκος, ένας Εδεσσαίος αγωνιστής του 1821", 4) "Εδεσσαίοι ζωγράφοι κατά τη διάρκεια της Τουρκοκρατίας" και 5) Π. Μαγκού-

τη, "Δημοτικοί χοροί της Έδεσσας και της περιοχής".

Το 1978 ανασυγκροτήθηκε η Χορωδία του Συλλόγου. Το ξεκίνημα έγινε με τον μαέστρο κ. Χριστόφορο Ζησόπουλο. Τον διαδέχθηκε ο κ. Δημήτριος Κωνσταντέλης και η μικτή μας Χορωδία με 45 μέλη έκανε πετυχημένες εμφανίσεις στην πόλη μας, στη Νάουσα, τη Βέροια, σε πολλές άλλες πόλεις και χωριά. Κατόπιν ανέλαβε τη Διεύθυνσή της ο Πέτρος Μπεκιαρίδης και η Χορωδία μας έλαβε μέρος σε δύο πανελλήνια φεστιβάλ χορωδιών της Θεσσαλονίκης, σε ένα των Αθηνών και σε διεθνές φεστιβάλ χορωδιών της Κεφαλλονιάς. Μαέστρος της χορωδίας μας ήταν ακόμη ο Χρήστος Χρήστου, ο Παναγιώτης Σκούφης και ο Ηλίας Μόρας.

Στη μακρόχρονη ιστορία του «Μεγάλου Αλεξάνδρου» πρόεδροί του διετέλεσαν ως σήμερα οι παρακάτω: Γεώργιος Κύρτσης, Γεώργιος Δώδος, Δημήτριος Βυζοβίτης, Γεώργιος Κομπορόζος, Κωνσταντίνος Σιβέννας, Δημήτριος Χατζηνίκος, Βασίλειος Καραδήμος, Σ. Μαυρομμάτης, Μιχαήλ Δώδος, Γεώργιος Παναγιώτου, Πέτρος Σ. Σεφερτζής, Νικόλαος Σινόπουλος, Λουκάς Παρίσης, Χρήστος Νικολαΐδης, Πέτρος Ε. Σεφερτζής, Δημήτριος Πετρίτσης, Κωνσταντίνος Κωνσταντίνου, Δημήτριος Βυζοβίτης, Πέτρος Απέργης, Γεώργιος Σαγιαξής, Ευάγγελος Ευαγγελίδης, Γεώργιος Σαγιαξής, Νικόλαος Σιδηρόπουλος, Παναγιώτης Δημητράκοπουλος, Δημήτριος Αντωνιάδης, Κωνσταντίνος Σταλίδης, Νικόλαος Σιδηρόπουλος, Αντίγονος Χολέρης και Βασίλειος Παπάς.

Σήμερα ο «Μ. Αλέξανδρος» διαθέτει αυτή την ανακαινισμένη πρόσφατα αίθουσα κινηματοθεάτρου σύγχρονων προδιαγραφών, τη μοναδική στην Έδεσσα. Σ' αυτήν φιλοξενούνται οι εκδηλώσεις του όσο και των άλλων συλλόγων της πόλης, εδώ οργανώθηκαν το Α' και αυτό, το Β', Συμπόσιο για την Ιστορία της Έδεσσας και της περιοχής της.

Για αρκετά χρόνια ο Σύλλογος φιλοξένησε σε αίθουσές του το «Μακεδονικό Ωδείο», που πρόσφερε πολλά στον χώρο της μουσικής.

Πολλά και σπουδαία όσα έπραξε ο Σύλλογος στον τομέα της επιμόρφωσης των ανθρώπων αυτής της περιοχής. Μακρόχρονη και γόνιμη η πορεία και η δράση του. Γι' αυτό και δίκαια η Ακαδη-

μία Αθηνών το 1988 βράβευσε τον Σύλλογο για τη δράση του.

Το σημερινό Διοικητικό Συμβούλιο του Συλλόγου, με Πρόεδρο τον Βασίλη Παπά, εργάζεται δραστήρια και ο «Μ. Αλέξανδρος» γνωρίζει μια νέα άνθηση στα γράμματα και τις τέχνες.

Αξίζει να σημειωθεί ότι ο Σύλλογος με τις ενέργειές του τα τελευταία δέκα χρόνια κατάφερε να έχει αξιόλογες κρατικές επιχορηγήσεις. Δεν λείπουν όμως και οι προσφορές μελών και φίλων του. Ανάμεσα σ' όλες ξεχωρίζουν οι τακτικές και πολύ σημαντικές χρηματικές ενισχύσεις του γιατρού και τέως Προέδρου του Συλλόγου, του κ. Γεωργίου Σαγιαξή.

Τα τμήματα του Συλλόγου σήμερα είναι:

1) Η Κινηματογραφική Λέσχη. Αυτή λειτουργεί αδιάκοπα από το 1980 και είναι μια από τις πιο δραστήριες λέσχες της χώρας σε αριθμό προβολών και εισιτηρίων, έχει δε και θερινό κινηματογράφο. Μάλιστα, σε μια ειδική τελετή που οργάνωσε το 1995, συμμετέχοντας στις γιορτές για τα 100 χρόνια του παγκόσμιου κινηματογράφου, βράβευσε τον μεγάλο Έλληνα σκηνοθέτη Θεόδωρο Αγγελόπουλο και τον κριτικό κινηματογράφου και συγγραφέα Βασίλη Ραφαηλίδη.

2) Το Χορευτικό τμήμα. Τα παιδιά του Συγκροτήματος χορεύουν τοπικούς και πανελλήνιους χορούς.

3) Η δανειστική βιβλιοθήκη, με 5.000 τίτλους και μηχανοργάνωση.

4) Η Σχολή Ζωγραφικής, με 20 χρόνια λειτουργίας και περισσότερους από 70 μαθητές κάθε χρόνο.

5) Το τμήμα Συναυλιών, που οργανώνει όλο το χρόνο υψηλού επιπέδου εκδηλώσεις.

6) Το τμήμα εκδρομών.

7) Το τμήμα εικαστικών εκδηλώσεων, του οποίου ξεχωρίζει ο Εικαστικός Μήνας Μάιος, θεσμός που ξεκίνησε το 1991.

8) Το τμήμα Εκδηλώσεων Λόγου. Οι δραστηριότητές του άρχισαν το 1990 με τα «Διήμερα Λόγου» και τη συμμετοχή λογοτεχνών και κριτικών της λογοτεχνίας.

Αυτή είναι σε γενικές γραμμές η ιστορία του Συλλόγου μας, που έχει πραγματοποιήσει ως σήμερα μια αξιοθαύμαστη πορεία 75 χρόνων και συνεχίζει την προσφορά του σ' αυτόν τον τόπο.

Εστία γραμμάτων και τεχνών αυτός ο Σύλλογος, που φτιάχτηκε κάποτε από φιλόμους νέους της Έδεσσας, με πολλή δουλειά και ατέλειωτο κέφι. Γι' αυτό αξίζει να τον βοηθήσουμε πάντα, για να συνεχίσει το δρόμο του και να προσφέρει όλο και περισσότερα σ' αυτόν τον ακριτικό χώρο της ελληνικής πατρίδας. Για να είναι ο «Μέγας Αλέξανδρος» παντοτινά φιλοπρόοδος και μέγας.

Βιβλιογραφία - Πηγές

1. Ν.Α. Σινόπουλου, *Πέλλα, Έδεσσα, Γιαννιτσά, Αρδέα*, Θεσσαλονίκη 1948.

2. Κ. Ι. Σιβένα, *Η Έδεσσα επί Τουρκοκρατίας. Λαογραφική περιγραφή*, Θεσσαλονίκη 1974.

3. Πληροφορίες μου έδωσαν τα παρακάτω παλιά μέλη του Συλλόγου: 1) Δημήτριος Βυζοβίτης, 2) Κωνσταντίνος Δίζας, 3) Κωνσταντίνος Παναγιώτου, 4) Λουκάς Παρίσης, 5) Αικατερίνη Κουτσάκη.

† Nikolaos A. Sidiropoulos

The History of the "Alexander the Great" Progressive Association of Edessa

The founding of the "Alexander the Great" Progressive Association was a splendid chapter in the cultural history of Edessa. A group of visionary young people, fifth-year high-school students, took the first step and in 1922 the town acquired an intellectual centre which contributed considerably to the general culture of the local people. Thanks to the efforts of its founder members, the association soon had its own premises. The association's activities were many and varied. It cultivated literature and the arts, especially in the form of lectures, drama, music, a choir, a dance group, a library, a film club, literature, the visual arts, publishing books and periodicals, chess, and a folklore museum.



Το κτήριο του «Μεγάλου Αλεξάνδρου» στο κέντρο της πόλεως, που διαθέτει και αίθουσα κινηματογράφου.



Το κτήριο του «Μεγάλου Αλεξάνδρου» δίπλα στο ρολόι της πόλεως.



Η χορωδία του «Μεγάλου
Αλεξάνδρου» με τον μαέστρο
της Χριστόφορο Ζησόπουλο,
Έδεσσα, 18-5-1980.



Το χορευτικό συγκρότημα
του «Μεγάλου Αλεξάνδρου»
στο πάρκο των καταρακτών,
Μάιος 1998.



Το χορευτικό του «Μεγά-
λου Αλεξάνδρου» με επικεφα-
λής τη δασκάλα του Στέλλα
Δέλιου - Συμεωνίδου.